

безмежної любові), самоактуалізації та надії для херсонської громади й країни загалом, де визнаються цінності унікальних особистих цілей, мрій і прагнень усіх учасників освітнього процесу.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-503-7-9>

**SPECIFIC ISSUES IN THE LEGAL REGULATION
OF SCIENTIFIC PERSONNEL TRAINING BY HIGNER
EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE
IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION**

**ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ПІДГОТОВКИ НАУКОВИХ КАДРІВ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ
ОСВІТИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Petrovska Yuliia Mykhailivna

*Candidate of Historical Sciences,
Associate Professor,
Acting Rector
Penitentiary Academy of Ukraine
Chernihiv, Ukraine*

Петровська Юлія Михайлівна

*кандидат історичних наук, доцент,
виконувач обов'язків ректора
Пенітенціарна академія України
м. Чернігів, Україна*

Puzyrnyi

Viacheslav Feodosiyovych
*Doctor of Juridical Sciences, Professor,
Vice-Rector for Educational
and Scientific Work
Penitentiary Academy of Ukraine
Chernihiv, Ukraine*

Пузирний

Вячеслав Феодосійович
*доктор юридичних наук, професор,
проректор з освітньо-наукової
роботи
Пенітенціарна академія України
м. Чернігів, Україна*

Підготовка наукових кадрів є одним із пріоритетних напрямів діяльності закладів вищої освіти. Правове регулювання цієї діяльності здійснюється на підставі законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність», Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установ), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, Положення про порядок відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення осіб, які

навчаються у закладах вищої освіти, та надання їм академічної відпустки, порядків прийому на навчання для здобуття вищої освіти на відповідні роки тощо.

Проте існують окремі проблеми правового регулювання процесу підготовки таких кадрів. Так, наприклад, у наказах Міністерства освіти і науки України від 24.06.2024 р. № 909 та 910 йдеться про призупинення вступу до аспірантури на денну форму навчання за кошти фізичних та юридичних осіб, а також переведення і поновлення на денну та дуальну форми навчання. Вбачаємо в цьому порушення норм, передбачених нормативно-правовими актами, що мають вищу юридичну силу, зокрема Конституцією України [1] та Законом України «Про вищу освіту» [2]. Положення вищезазначених наказів також суперечать Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44 [3], Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установ), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 [4], та Положенню про порядок відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення осіб, які навчаються у закладах вищої освіти, та надання їм академічної відпустки, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 07 лютого 2024 року № 134 [5].

Далі до Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2024 році (наказ МОН від 06.03.2024 р. № 266) [6] вносились постійні зміни в частині «Конкурсний відбір, його організація та проведення» для здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії під час вступної кампанії, а саме «Прийом на навчання для здобуття ступеня доктора філософії здійснюється за результатами: єдиного вступного іспиту з іноземної мови, проведеного Українським центром оцінювання якості освіти відповідно до законодавства»:

Ще однією проблемою є невідповідність Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2024 році (наказ МОН від 06.03.2024 р. № 266) у частині незарахування сертифіката з іноземної мови особам, які вступають до аспірантури, пункту 17 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установ), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261.

Початкова редакція	Зміни, які вносилися під час проведення вступної кампанії	Чинна редакція
Умовою допуску до вступного іспиту з іноземної мови є успішне складання ЄВІ* в 2023 або 2024 році з оцінкою за тест з іноземної мови не менше ніж 130 балів.	На навчання для здобуття ступеня доктора філософії умовою допуску є успішне складання ЄВІ в 2024 році з оцінкою за кожний з його компонентів не менше ніж 150 балів. Альтернативним допуском може бути ЄВІ у 2023 році з оцінкою за тест з іноземної мови не менше ніж 130 балів. Сертифікати, що посвідчують знання іноземної мови, не надають доступу до вступу в аспірантуру в 2024 році.	Допуском до вступного випробування для здобуття ступеня доктора філософії є успішне складання ЄВІ в 2023 році з оцінкою за тест з іноземної мови не менше ніж 130 балів або успішне складання ЄВІ у 2024 році з оцінкою за тест загальної навчальної компетентності не менше ніж 160 балів.

Однією з проблем правового регулювання підготовки наукових кадрів є питання, пов'язані із застосуванням Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії. Так, норми пункту 16 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (далі – Порядок), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, потребують розширеного тлумачення, а саме: визначено вичерпний перелік осіб, які не можуть входити до складу разової ради за наявності відповідних підстав. Окрім того, підпункт 4 пункту 16 із змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 19.05.2023 р. № 502 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань підготовки та атестації здобувачів наукових ступенів», викладено в такій редакції: «Особа не може входити до складу разової ради у разі, коли вона: має реальний чи потенційний конфлікт інтересів щодо здобувача (зокрема, є його близькою особою) та/або його наукового керівника, та/або іншого члена разової ради».

Враховуючи вищевикладене, необхідно на законодавчому рівні надати роз'яснення щодо цієї норми застосування положення вищезазначеного Порядку у зв'язку з такими питаннями:

– чи можуть мати спільні наукові публікації рецензенти між собою за тематикою дослідження здобувача?

– чи можуть мати спільні наукові публікації рецензент та голова між собою за тематикою дослідження здобувача?

– чи можуть мати спільні наукові публікації опоненти між собою за тематикою дослідження здобувача?

Таким чином, ми дійшли висновку, що правове регулювання підготовки наукових кадрів закладами вищої освіти України має розбіжності та суперечності. Основною проблемою такого стану речей є, на нашу думку, неузгодженість під час ухвалення нормативно-правових актів різними державними органами (Кабінетом Міністрів України, Міністерством освіти і науки України, Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти тощо). Негативним фактором також є ситуація, коли вносяться зміни до правил прийому на навчання вже під час проведення вступної кампанії. Отже, правове регулювання підготовки наукових кадрів закладами вищої освіти України в контексті євроінтеграції потребує вдосконалення шляхом внесення відповідних змін та усунення наявних перешкод.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. Ст. 2004.
3. Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії: постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-p#Text> (дата звернення: 11.11.2024).
4. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установ): постанова Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-p#Text> (дата звернення: 11.11.2024).
5. Про затвердження Положення про порядок відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення осіб, які навчаються у закладах вищої освіти, та надання їм академічної відпустки: наказ Міністерства освіти і науки України від 07 лютого 2024 року № 134. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0509-24#Text> (дата звернення: 11.11.2024).
6. Про затвердження Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2024 році: наказ Міністерства освіти і науки України від 06 березня 2024 року № 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0379-24#Text> (дата звернення: 11.11.2024).